

Sygn. akt II C 524/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Magdalena Antosiewicz
Protokolant:	Katarzyny Walczyk

po rozpoznaniu w dniu 3 czerwca 2020 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa M. W. i P. W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. łącznie na rzecz M. W. i P. W. kwotę 144.233,30 (sto czterdzieści cztery tysiące dwieście trzydzieści trzy i 30/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 20 czerwca 2017r. do dnia zapłaty;

II. umarza postępowanie w zakresie kwoty 1.99 (jeden i 99/100) złotych;

III. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

IV. ustala, iż pozwany winien ponieść koszty procesu w 27,35%, a pozostałe koszty procesu winni ponieść łącznie powodowie, zaś szczegółowe wyliczenie kosztów procesu pozostawia referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Sygn. akt II C 524/17

UZASADNIENIE

Powodowie M. W. i P. W. wnieśli w dniu 20 czerwca 2017 r. powództwo przeciwko pozwanemu (...) S.A. w W. o zasądzenie od pozwanego w związku z nieważnością umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 17 października 2007 r. solidarnie kwoty 527.282 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, na którą składają się:

- a) 1.600 zł z tytułu prowizji od ubezpieczenia w dniu 27 października 2007 r.;
- b) 8.000 zł z tytułu składki ubezpieczeniowej na życie w dniu 27 października 2007 r.;
- c) 20.156,14 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych na życie do dnia 29 maja 2017 r.;
- d) 7.386,98 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych nieruchomości do dnia 29 maja 2017 r.;
- e) 490.138,54 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych do dnia 29 maja 2017 r.

Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Ewentualnie powodowie wnieśli, gdyby Sąd uznał, że zaskarżona umowa jest ważna wnieśli - z uwagi na stosowanie przez pozwanego niedozwolonych klauzul umownych i w konsekwencji konieczności ich pominięcia - o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz 241.272,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, na którą składają się:

- a) 1.600 zł z tytułu prowizji od ubezpieczenia w dniu 27 października 2007 r.;
- b) 8.000 zł z tytułu składki ubezpieczeniowej na życie w dniu 27 października 2007 r.;
- c) 20.156,14 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych na życie do dnia 29 maja 2017 r.;
- d) 7.386,98 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych nieruchomości do dnia 29 maja 2017 r.;
- e) 30.538,59 zł pobrana tytułem nieprawidłowego zawyżenia oprocentowania kredytu dl dnia 29 maja 2017 r.;
- f) 173.590,29 zł z tytułu nieuprawnionej waloryzacji do CHF do dnia 29 maja 2017 r.

Uzasadniając powodowie wskazali, że zawarli z pozwanym umowę o kredyt hipoteczny na kwotę 800.000 zł waloryzowany do CHF. Mając na względzie postanowienia umowy (§ 1 ust. 3, § 1 ust. 7A, § 1 ust. 7C, § 1 ust. 7D, § 1 ust. 8, § 3 ust. 2, § 3 ust. 2, § 3 ust. 4, § 3 ust. 6, § 4 ust. 4, § 7 ust. 1, § 10 ust. 2, § 11 ust. 2, § 11 ust. 5, § 12 ust. 1 i ust. 2 oraz § 15 ust. 2), w chwili podpisywania umowy wysokość zobowiązań powodów była waloryzowana miernikiem wartości wyznaczonym swobodnie przez pozwanego. Kredyt miał być bowiem waloryzowany kursem kupna CHF wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Spłata kredytu miała następować w PLN po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty kredytu z godziny 14:50 w miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych. Kwota kredytu, wysokość rat spłaty kredytu oraz zadłużenia z tytułu niespłaconego kredytu nie została określona w umowie, ani też nie została uzależniona od miernika obiektywnego, lecz została pozostawiona do swobodnego uznania pozwanego, który nie był ograniczony żadnymi postanowieniami umownymi lub ustawowymi. Takie zapisy umowne należy uznać za nieważne, ewentualnie bezskuteczne wobec powodów. Umowa naruszała bowiem przepisy art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe oraz przepisy kodeksu cywilnego. Powodowie podkreślali również, że postanowienia umowy kredytu nie były z nimi indywidualnie uzgadniane.

W zakresie żądania ewentualnego powodowie wskazali, że postanowienia umowne - ubezpieczenia i klauzule waloryzacyjne mają treść analogiczną do treści klauzul uznanych przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i zakazane w obrocie. Linia orzecznicza SOKiK wskazuje, że niedozwolone są takie postanowienia, które pozwalają bankom na dowolne i swobodne ustalanie kursów walut używanych następnie do wyznaczania wielkości zobowiązań kredytobiorców. Postanowienia takie rażąco naruszają interes konsumentów, są sprzeczne z dobrymi obyczajami i są zakazane w obrocie z konsumentami. Powodowie wnieśli zatem ewentualnie o uznanie tych klauzul za bezskuteczne wobec nich i zasądzenie kwoty wskazanej w petitum pozwu. (pozew k. 2-23)

W odpowiedzi na pozew (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na ich rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany podnosił, że powodowie nie wykazali sprzeczności umowy kredytu z przepisami prawa bankowego ani z przepisami kodeksu cywilnego. Umowa zawierała wszystkie elementy wymagane przepisami prawa. Znowelizowane (w 2011 r.) przepisy wprowadziły możliwość wyeliminowania z obrotu prawnego postanowień umownych zawierających niejasne reguły przeliczenia należności kredytowych zarówno na przyszłość jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów w części nie spłaconej. Kredytobiorca może dokonywać spłaty kredytu bezpośrednio w walucie do jakiej kredyt denominowano omijając kurs walutowy banku (tzw. spread). Nadto klienci pozwanego od 1 lipca 2009 r. mieli możliwość spłaty zaciągniętego kredytu bezpośrednio w walucie obcej z

pominięciem kursów ustalanych przez bank. Powodowie nie wykazali spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. zarówno w zakresie umowy kredytu jak i w zakresie zabezpieczenia kredytu hipotecznego.

Bank zaprzeczał również, aby doszło do naruszenia zasad współzycia społecznego poprzez zastosowanie mechanizmu indeksacji czy nieprawidłowego zdaniem powodów stosowania kursu kupna CHF przy wypłacie kredytu i kursu sprzedaży CHF przy spłacie kredytu. Mechanizm indeksacji nie jest bowiem sprzeczny z ani z prawem, ani z zasadami współzycia społecznego, a zastosowanie kursów kupna i sprzedaży CHF w sposób wskazany w umowie jest zgodne z powszechną praktyką rynkową. Pozwany wskazywał także, że niezasadne jest twierdzenie powodów, że osłabienie PLN w stosunku do CHF świadczy o naruszeniu zasad współzycia społecznego. Twierdzenia o drastycznym wzroście kwoty i rat kredytu były nieuzasadnione. Pozwany wskazał, że powodowie spłacają obecnie co miesiąc kwotę 1.050 CHF (bezpośrednio w walucie obcej) z czego jedynie ok. 30 CHF rozliczane jest na roszczenie odsetkowe. Powodowie zatem spłacają niemal wyłącznie kapitał kredytu. Ponadto stanowi to równowartość około 4.000 zł i jest jedynie nieznacznie wyższe niż wysokość rat spłacanych na przełomie 2009/2010 r. kiedy raty kredytu wahały się w granicach 3.500-3.700 zł.

Pozwany zaprzeczył, aby jednostronnie i arbitralnie ustalał nierynkowe kursy CHF. W pierwszej kolejności w tym zakresie bank wskazał, że o fakcie nienaruszania interesów powodów świadczy okoliczność spłacania (do 2014 r.) przez nich kredytu w PLN na podstawie kursów banku, pomimo możliwości jego spłaty w CHF. Dalej bank podniósł, że nawet gdyby postanowienia umowne dotyczące indeksacji były częściowo bezskuteczne wobec braku dokładnego opisu sposobu ustalania kursów to nie prowadzi to do nieważności umowy, czy też przekształcenia jej w umowę kredytu złotowego. Umowa taka pozostała by w mocy, a postanowienia te zastąpione zostałyby przez obiektywne kryteria.

Ponadto kurs banku nie był kursem nierynkowym, ani nie był wyznaczany dobrowolnie czy też uznaniowo. Pozwany podnosił, że kurs był uzależniony od stanu rynku (popytu i podaży) oraz stanowił odzwierciedlenie kursów stosowanych na rynku. Podkreślał również, że zastosowany przez niego spread był rynkowy na co przedstawił zestawienie spreadów walutowych stosowanych w bankach dla waluty CHF. Zaprzeczył również, aby średni kurs NBP był kursem rynkowym.

W zakresie wysokości stóp procentowych podniósł, że nie są one ustalane przez bank-kredytobiorcę, a zjawiskiem typowym w gospodarce wolnorynkowej jest zmienność cen, co dotyczy również kosztów pozyskania kapitału. Informacje o aktualnych średnich wysokościach stóp procentowych podawane są w formie stóp referencyjnych właściwych dla danej waluty (WIBOR, LIBOR).

W zakresie indywidualnego uzgodnienia umowy, pozwany wskazał, że powodowie zawnieśli o taki kredyt, a waloryzacja kredytu i zabezpieczenie części kredytu w postaci ubezpieczenia zostały między stronami uzgodnione indywidualnie. Powodowie zostali również poinformowani o ryzyku kursowym i posiadali świadomość takiego ryzyka. (odpowiedź na pozew k. 85-127)

W replice powodowie dokonali sprecyzowania powództwa w ten sposób, że w pkt I lit e) żądania zamiast kwoty 490.138,54 zł, wnosili o zasądzenie kwoty 490.136,55 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych do dnia 29 maja 2017 r. Powodowie sprecyzowali również powództwo w zakresie roszczenia ewentualnego w pkt II lit e) wnosząc zamiast kwoty 30.538,59 zł o zasądzenie kwoty 62.564,06 zł tytułem nieprawidłowego zawyżenia oprocentowania kredytu i pkt f) wnosząc zamiast kwoty 173.590,29 zł o zasądzenie kwoty 139.991,25 zł tytułem nieuprawnionej waloryzacji do CHF. W pozostałym zakresie powodowi popierali dotychczasowe stanowisko. (pismo k. 383-396)

Wobec modyfikacji powództwa pozwany poparł w całości dotychczas zgłoszone stanowisko oraz wnioski. (pismo k. 409-417)

Pismem z dnia 12 listopada 2019 r. powodowie zmodyfikowali powództwo w zakresie roszczenia ewentualnego wnosząc dodatkowo o ustalenie, że postanowienia (§ 1 ust. 3, § 1 ust. 3A, § 7 ust. 1, § 11 ust. 2 zd. 2, § 11 ust. 5 i § 13 ust. 6) umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 17 października

2007 r., są bezskuteczne wobec nich. W pozostałym zakresie powodowie poparli dotychczasowe żądania i twierdzenia. (pismo k. 543-545)

Odpowiadając na rozszerzenie powództwa pozwany wniósł o oddalenie go w całości, w tym również w zakresie w jakim powództwo zostało rozszerzone. (pismo k. 550-553)

Na rozprawie w dniu 3 czerwca 2020 r. powodowie doprecyzowali, że cofają powództwo w zakresie różnicy wynikającej z pozwu w stosunku do pisma z czerwca 2017 r. (protokół k. 558)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. W. i P. W. w 2006r. zarezerwowali mieszkanie u dewelopera. Deweloper, który budował mieszkanie należał do holdingu i rekomendował (...) Bank S.A. jako bank udzielający kredyty hipoteczne. Powodowie doszli do przekonania, że to duży, renomowany bank. Powodowie w Internecie sprawdzali oferty innych banków, zwracając uwagę na marżę i opłaty. Po uznaniu, że między sprawdzanymi bankami nie zachodzą duże różnice w tym zakresie, zdecydowali się na wnioskowanie o kredyt w pozwanym banku. Był to pierwszy kredyt powodów, jako małżonków. Powódka wcześniej miała kredyt walutowy w Euro na kwotę 50.000 zł, w G. M. Banku, który spłaciła wcześniej. (przesłuchanie powoda k. 446-448, przesłuchanie powódki k. 448-448v)

Wraz z pismem banku datowanym na dzień 2 czerwca 2007 r. powodowie otrzymali Regulamin udzielenia kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...). (pismo k. 41)

Wnioskiem o udzielenie kredytu/pożyczki (...) z 24 września 2007 r. powodowie wnieśli o udzielenie kredytu w kwocie 800.000 zł w walucie CHF na okres 360 miesięcy. We wniosku wskazali, że mają zobowiązania w postaci kart kredytowych w (...) S.A. w kwocie 1.300 zł i w (...) w kwocie 8.000 zł. Powód wskazał, że jego średnie miesięczne wynagrodzenie z ostatnich 12 miesięcy wynosi 8.400 zł, powódka podała, że posiada środki pieniężne w wysokości 300.000 zł oraz majątek trwały w postaci dwóch mieszkań o wartości 1.300.000 zł. Nadto małżonkowie wskazali, że liczba osób w gospodarstwie domowym wynosi 2. Powodowie wskazali, że ubiegli się o kredyt/pożyczkę w innych bankach tj. (...), (...) i (...). Małżonkowie określili, że w przypadku przyznania im kredytu przystępują do grupowego ubezpieczenia na życie oraz niezdolności do pracy, na podstawie umowy zawartej między (...), a (...) S.A. oraz oświadczyli, że zapoznali się z Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia i akceptują je. (wniosek k. 142-146)

Po złożeniu wniosku powodowie otrzymali wzór umowy kredytu. (przesłuchanie powoda k. 446-448)

W dniu 15 października 2007 r. (...) Bank S.A. wydał decyzję kredytową dot. wniosku kredytowego, zgodnie z którą powodom został przyznany kredyt hipoteczny w kwocie 800.000 zł waloryzowanej kursem CHF. (decyzja kredytowa k. 154-155)

Powodowie oświadczyli, że pracownik przedstawił im w pierwszej kolejności ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w PLN oraz że zapoznali się z tą ofertą i dokonali wyboru oferty kredytu hipotecznego denominowanego w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu hipotecznego oraz wzrost całego zadłużenia oraz że jest świadomy ponoszenia obu rodzajów ryzyk związanych z wybranym produktem kredytowym. (...) Banku S.A. poinformował kredytobiorców również o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej. (oświadczenie k. 148, k. 149)

P. W. i M. W. zawarli 17 października 2007 r. w W. z (...) Bankiem S.A. w W. (obecnie (...) S.A.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. Jako cel kredytu wskazano „finansowanie przedpłat na poczet budowy i zakupu od Inwestora Zastępczego lokalu mieszkalnego nr (...) oraz udziałów we współwłasności lokali użytkowo-garażowych, z którymi związane będzie prawo wyłącznego korzystania z miejsc postojowych nr (...) i (...) położonych w W. przy ul. (...)” (§ 1 ust. 1A). Kwota kredytu została ustalona na 800.000 zł (§ 1 ust. 2) oraz wyrażona

w CHF na koniec dnia 27 września 2007 r. wg kursu kupna waluty z tabeli kursowej(...) w wysokości 359.469,78 CHF (§ 1 ust. 3A), a okres kredytu na 360 miesięcy tj. od 17 października 2007 r. do 28 października 2037 r. (§ 1 ust. 4). W § 1 ust. 3A umowy zapisano, że „Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2007-09-27 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 359.469,78 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie”. Jako wariant spłaty kredytu wskazano „równe raty kapitałowo-odsetkowe”, a jako termin spłaty „28 każdego miesiąca” (§ 1 ust. 5 i 6).

Zabezpieczeniami kredytu (§ 3) była hipoteka kaucyjna wpisana na pierwszym miejscu do kwoty 1.200.000 zł ustanowiona na nieruchomości nabywanej, ubezpieczenie spłaty kredytu w (...) S.A. oraz cesja wierzytelności na rzecz banku z tytułu wniesionego wkładu budowlanego/przedpłat na poczet nabycia nieruchomości do czasu zakończenia inwestycji, co wymagało zgody inwestora.

Powodowie przystąpili również do grupowego ubezpieczenia na życie i od całkowitej trwałej niezdolności do pracy zarobkowej (nr generalnej umowy ubezpieczenia (...)) – (...) S.A. oraz grupowego ubezpieczenia nieruchomości dla (...) Banku S.A. (nr polisy generalnej (...)) w (...) S.A. (§ 4 ust. 4).

Ponadto powodowie zobowiązali się przedłożyć oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 1.600.000 zł (§ 4 ust. 1).

Wypłata kredytu miała nastąpić w ten sposób, że kwota 800.000 zł miała zostać udostępniona na rachunek prowadzony przez (...) Bank S.A., z określeniem daty wykorzystania transzy na dzień 29 października 2007 r. oraz z jej przeznaczeniem na 3 ratę na rzecz inwestora (§ 5 ust. 1 i 2).

Kredyt oprocentowany był wg zmiennej stopy procentowej, która w dniu zawarcia umowy ustalona została na 3,68% (plus 1,00 p.p. – 4,68% w okresie ubezpieczenia), w tym marża banku 0,90% (§ 1 ust. 8). Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu podpisywania umowy kredytowej ustalona została jako stawka LIBOR 3M z dnia 29 września 2007 r. powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę banku – 0,90% (§ 10 ust. 1 i 2).

Bank co miesiąc miał dokonywać porównania aktualnie obowiązującej stawki bazowej ze stawkę ogłaszaną przedostatniego dnia roboczego poprzedniego miesiąca i dokonywał zmiany wysokości oprocentowania kredytu w przypadku, gdy stawka bazowa zmieni się o co najmniej 0.10 p.p. w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej (§ 9 ust. 3). Zmiany wysokości oprocentowania kredytu bank miał dokonywać najpóźniej piątego dnia roboczego miesiąca, następującego po miesiącu, w którym dokonana została zmiana stawki bazowej (§ 9 ust. 4). Zmiana wysokości oprocentowania kredytu, zmiana oprocentowania dla uruchomionego kredytu następować miała w dniu spłaty najbliższej raty wynikającej z harmonogramu spłat, której płatność wypada po dniu, od którego obowiązuje zmienione oprocentowanie w (...) (§ 9 ust. 6).

Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w § 1 ust. 5, w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat (§ 11 ust. 1).

Zgodnie z § 11 ust. 5 umowy „Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. W § 13 ust. 6 umowy zapisano, że „Wcześniejsza spłata całości Kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym w dniu i godzinie spłaty”.

Zgodnie z § 16 ust. 3 umowy „Z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności Banku z tytułu Umowy kredytowej, Bank dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa”.

W § 29 umowy kredytu powodowie oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i że w pełni je akceptują. Kredytobiorcy oświadczyli również, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i że w pełni je akceptują. Kredytobiorcy oświadczyli ponadto, że są świadomi, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu. (umowa o kredyt hipoteczny k. 31-35, przesłuchanie powoda k. 446-448, przesłuchanie powódki k. 448-448v)

W dniu 11 marca 2014 r. w W. powodowie zawarli z pozwanym bankiem aneks do umowy kredytu nr (...), zgodnie z którym (§ 3 ust. 1) spłata kredytu mogła następować albo w PLN, albo też bezpośrednio w CHF z rachunku walutowego. Na dzień zawarcia aneksu powodowie wybrali spłatę w CHF (§ 3 ust. 3). (aneks do umowy k. 42-43)

Powodowie nie mieli możliwości negocjowania postanowień umowy. Umowa została zawarta w oparciu o wzór umowy. (przesłuchanie powoda k. 446-448, przesłuchanie powódki k. 448-448v)

W myśl ww. regulaminu - rozdziału III § 1 ust. 2, (...) S.A. udzielał kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/GBP według tabeli kursowej banku. W rozdziale III Regulaminu § 1 ust. 4 wskazano, że kredyt hipoteczny waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę. Regulamin w § 24 ust. 2 przewidywał, że wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty. W § 24 ust. 3 wskazano, że wysokość rat odsetkowych i kapitałowo – odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty. (Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) k. 36-40)

Kredyt został wypłacony w dniu 23 października 2007 r. (zaświadczenie k. 44, potwierdzenie wykonania operacji uznaniowej k. 161, wniosek o wypłatę transzy/odblokowanie środków k. 159)

W okresie od listopada 2007 r. do maja 2017 r. powodowie na rzecz pozwanego wpłacili łączną kwotę 364.637,26 zł, z czego kwota 258.796,79 zł przypadła na spłatę kapitału, a kwota 105.840,47 zł została rozliczona na odsetki. W walucie CHF we wskazanym okresie powodowie dokonali spłaty należności w wysokości 42.039,26 CHF, z czego na spłatę kapitału przypadła kwota 38.598,20 CHF, a kwota 3.441,06 CHF została rozliczona na odsetki. (zaświadczenie k. 44-47, opinia biegłego z zakresu ekonomii k. 456-492)

W okresie od 23 listopada 2007 r. do 27 lutego 2017 r. powodowie zapłacili koszty z następujących tytułów:

- 1.600 zł z tytułu prowizji od ubezpieczenia w dniu 27 października 2007 r.;
- 8.000 zł z tytułu składki ubezpieczeniowej na życie w dniu 27 października 2007 r.;
- 19.329,63 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych na życie do dnia 29 maja 2017 r.;
- 7.092,02 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych nieruchomości do dnia 29 maja 2017 r.;

(zaświadczenie k. 44-47)

Pismem z dnia 1 marca 2017 r. powodowie złożyli reklamację w pozwanym banku, której przedmiotem był brak w umowie postanowień wymaganych przez powszechnie obowiązujące w tamtym czasie przepisy prawa oraz zastosowanie w niej postanowień sprzecznych z dobrymi obyczajami, które jednoznacznie prowadzą do naruszenia interesów powodów jako konsumentów. Powodowie wskazali, że klauzule, o których mowa to te dotyczące nieuprawnionego stosowania przez bank klauzul waloryzacyjnych opartych na tabelach kursów walut ustalonych

samodzielnie przez bank, nieuprawnionego obciążenia ubezpieczeniami oraz nieuprawnionego podwyższenia marży do czasu przedstawienia dokumentów potwierdzających wpis hipoteki umownej. W związku z tym powodowie zażądali zwrotu w terminie 14 dni od dnia otrzymania pisma, nie później niż w terminie do 24 marca 2017 r. o zwrot wszelkich kwot stanowiących nadpłacone raty w związku z nieuprawnionym waloryzowaniem spłaty kredytu, kwoty pobranej tytułem ubezpieczenia spłaty kredyt, kwoty pobranej tytułem ubezpieczenia na życie i od niezdolności do pracy, kwoty pobranej tytułem ubezpieczenia nieruchomości oraz kwoty pobranej tytułem nieuprawnionego podwyższenia marży do czasu przedstawienia dokumentów potwierdzających wpis hipoteki umownej. (reklamacja k. 57)

Pismem z 31 marca 2017 r. bank poinformował powodów, że reklamacja została rozpatrzona negatywnie. (pismo k. 58-59)

Powodowie pismem z 29 marca 2017 r. złożyli skargę na umowę kredytu hipotecznego dla osób fizycznych (...) nr (...). (skarga k. 60-67)

Pismem datowanym na 14 kwietnia 2017 r. powodowie złożyli odwołanie od odpowiedzi na reklamację oraz wezwali bank do zwrotu w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania, nie później niż do dnia 25 kwietnia 2017 r. kwoty 491.872,43 zł stanowiącej sumę wpłaconych opłat, na którą składały się kwoty:

- 1.600 zł z tytułu prowizji od ubezpieczenia w dniu 27 października 2007 r.;
- 8.000 zł z tytułu składki ubezpieczeniowej na życie w dniu 27 października 2007 r.;
- 27.562,07 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych ratalnych do dnia 28 marca 2017 r.;
- 490.138,54 zł z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych do dnia 28 marca 2017 r.

(wezwanie k. 71-73)

Ponownie bank pismami z 28 kwietnia 2017 r. oraz z 18 maja 2017 r. poinformował powodów, że reklamacja została rozpatrzona negatywnie. (pismo k. 68-70, k. 74-75)

W okresie od listopada 2007 r. do maja 2017 r. powodowie na rzecz pozwanego wpłacili łączną kwotę 364.637,26 zł, z czego kwota 258.796,79 zł przypadła na spłatę kapitału, a kwota 105.840,47 zł została rozliczona na odsetki.

W walucie CHF we wskazanym okresie powodowie dokonali spłaty należności w wysokości 42.039,26 CHF, z czego na spłatę kapitału przypadła kwota 38.598,20 CHF, a kwota 3.441,06 CHF została rozliczona na odsetki. W przeliczeniu na PLN powodowie dokonali spłaty w wysokości 161.311,33 zł.

Sumaryczna kwota wpłat dokonanych przez powodów na rzecz pozwanego banku z tytułu spłaty rat kredytowych w okresie od listopada 2007 r. do maja 2017 r. wynosiła 525.948,59 zł. (opinia biegłego z zakresu ekonomii k. 456-492, opinia uzupełniająca k. 510-523, k. 534-535)

Stan faktyczny sprawy Sąd ustalił na podstawie powołanych dokumentów, których prawdziwość nie była kwestionowana w toku postępowania. Pozostałe dokumenty przedkładane przez strony, które nie zostały przywołane powyżej, nie miały znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy.

Sąd oparł się również na opinii biegłego sądowego z zakresu ekonomii. Należy wskazać, iż opinia biegłego podlega, jak inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., lecz odróżniają ją pod tym względem inne, szczególne dla tego dowodu kryteria jego oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność logiki i wiedzy powszechnej. Zdaniem Sądu opinia biegłej ma charakter kompletny, jest całościowa, a także rzetelna. W związku z tym Sąd uznał ją za wiarygodną oraz przydatną do ustalenia okoliczności, dla których dowód ten został dopuszczony. Wobec kwestionowania opinii podstawowej, Sąd dopuścił dowody z opinii uzupełniających. Biegły w

opiniach uzupełniających odniósł się do okoliczności kwestionowanych oraz przytoczył dodatkowe argumenty na potwierdzenie wniosków wynikających z opinii podstawowej dokonując alternatywnego wariantu wyliczeń.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd wziął pod uwagę również dowód z przesłuchania stron przeprowadzonego na podstawie art. 299 k.p.c. i ograniczonego do przesłuchania powodów. Z przesłuchania powodów wynika jednoznacznie, że nie negocjowali oni zapisów umowy i że pozostawali w przekonaniu, że produkt, który im bank oferuje, jest produktem bezpiecznym. Powodowie przyznali, że zdawali sobie sprawę z ryzyka, jakie wiązało się ze zmianą kursu CHF.

Za nieprzydatne Sąd ocenił zeznania przesłuchanego w sprawie świadka M. D. – pracownika pozwanego banku, albowiem nie brał on udziału w procedurze zawierania umowy z powodami w związku z czym nie wiedział jak przebiegały spotkania z przedstawicielem banku, jaki był zakres pouczeń i informacji przekazanych powodowi na temat produktu – kredytu hipotecznego, jakie dokumenty powód otrzymał w chwili zawarcia umowy, czy miał możliwość negocjowania umowy. W świetle wyjaśnień złożonych przez powodów, którym Sąd dał wiarę, Sąd uznał twierdzenia świadka o możliwości negocjowania przez kredytobiorcę wszystkich zapisów umowy za gołosłowne i niewiarygodne – świadek myli bowiem samą możliwość złożenia przez klienta banku wniosku o negocjacje w zasadzie w każdej sprawie od faktycznej i rzeczywistej możliwości uwzględnienia przez bank wniosku w tym zakresie. Fakty, na które zeznawał świadek, dotyczyły ogólnych założeń procedury udzielania kredytów hipotecznych obowiązujących w banku w 2007 r. oraz okoliczności związanych z wykonywaniem spornej umowy, co jednak było bez znaczenia dla oceny ważności przedmiotowej umowy.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało uwzględnieniu w części.

W niniejszej sprawie ostatecznie powodowie domagali się zapłaty od pozwanego kwoty 527.279,67 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 20 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu świadczenia nienależnego jakim było spełnienie świadczeń na podstawie nieważnej umowy kredytu.

Sporna umowa, zatytułowana „(...)”, została zawarta pomiędzy powodami, zwanymi w umowie kredytobiorcą oraz pozwanym, określonym w umowie jako kredytodawca. Zgodnie z jej postanowieniami pozwany bank udzielił powodom kredytu w kwocie 800.000 zł na finansowanie przedpłat na poczet budowy i zakupu od Inwestora Zastępczego lokalu mieszkalnego nr (...) oraz udziałów we współwłasności lokali użytkowo-garażowych, z którymi związane będzie prawo wyłącznego korzystania z miejsc postojowych nr (...) i (...) położonych w W. przy ul. (...). Kredytobiorca zobowiązał się zaś do spłaty kredytu wraz z odsetkami oraz opłatami i prowizjami wynikającymi z umowy i aktualnego cennika w oznaczonych terminach spłaty. Tak określone podstawowe prawa i obowiązki stron nie pozostawiały miejsca na wątpliwości, że będącą przedmiotem sporu umowa to umowa o kredyt.

Zgodnie bowiem z art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2017 r., nr 1876 j.t ze zm.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Jak stanowi ust. 2 art. 69 prawa bankowego, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób

postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje i warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Powodowie w przedmiotowej sprawie zarzucali nieważność umowy kredytu. O nieważności czynności prawnej decyduje jej treść lub cel. Przepis art. 58 k.c. dotyczy tylko zgodności z ustawą i zasadami współżycia społecznego treści oraz celu czynności prawnej. Oceniając ważność czynności prawnej nie można przypisywać dominującego znaczenia ani okolicznościom poprzedzającym zawarcie umowy, ani sposobowi jej wykonania. O ważności umowy orzeka się oceniając jej treść i cel z daty zawarcia umowy, a nie sposób jej faktycznego wykonania.

Stosownie do art. 353 § 1 k.c., zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Stosownie zaś do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Przepis ten stanowi o naczelnej zasadzie prawa zobowiązań - zasadzie swobody umów.

Istotą umowy jest złożenie przez strony zgodnych oświadczeń woli, których treść określa prawa i obowiązki stron. Umowa powstaje, gdy zostanie uzgodniony katalog istotnych dla danej umowy obowiązków stron i odpowiadających im uprawnień.

Nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne dawały jednej ze stron uprawnienie do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony. Byłoby to sprzeczne z naturą umowy. Gdy oznaczenie świadczenia zostałoby pozostawione jednej ze stron, powinno być ono w zasadzie oparte na obiektywnej podstawie, a nie pozostawione do swobodnego uznania strony, w przeciwnym razie zobowiązanie w większości przypadków byłoby nieważne, jako naruszające art. 353¹ k.c.

Zdaniem Sądu przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna i powinna być traktowana jako nie zawarta, czego nie sanują późniejsze czynności faktyczne i prawne, a wszelkie czynności dokonywane po zawarciu umowy powinny podlegać rozliczeniu na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Na podstawie stanu faktycznego ustalonego przez Sąd, a w szczególności na podstawie treści umowy kredytu, stwierdzić należy, iż strony nie umówiły się co do głównych świadczeń umowy. Brak określenia w umowie głównych świadczeń umowy, zdaniem Sądu, prowadzi do stwierdzenia, że umowa jest w całości nieważna. Zarówno indeksacja, jak odesłanie do tabel kursowych stanowią przedmiot główny umowy, przy czym nie zostały one sformułowane jednoznacznie (brak wskazania zasad ustalania kursów, brak rzetelnej informacji o ryzyku walutowym przy jednoczesnym wykreowaniu poprzez indeksację takiego ryzyka oraz rodzaje kursów prowadzące do dalszych niejednoznaczności).

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 1 kwietnia 2011 r. (III CSK 206/10, Legalis nr 419249) wskazał, że jeśli świadczenie nie jest oznaczone, zobowiązanie nie istnieje. Sąd Najwyższy stwierdził, że do istotnych elementów stosunku zobowiązaniowego należy obowiązek świadczenia, natomiast samo świadczenie jest jedynie realizacją tego obowiązku. Świadczenie musi być oznaczone, gdyż oznaczenie świadczenia w połączeniu z oznaczeniem sposobu zachowania się dłużnika pozwala na ustalenie treści stosunku zobowiązaniowego. Jeśli świadczenie nie zostanie oznaczone, nie można mówić o istnieniu zobowiązania ze względu na brak istotnego elementu stosunku zobowiązaniowego.

Natomiast w postanowieniu z 17 stycznia 2003 r., sygn. akt III CZP 82/02, Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli brakujące essentialia negotii uzupełnił w umowie sam bank, to składając swoje oświadczenie woli kredytobiorcy nie objęli nim tych istotnych postanowień umowy i skoro nigdy nie wyrazili na to zgody, nie doszło do zawarcia umowy o kredyt. Przywołane orzeczenie dotyczyło niewpisania w dacie zawarcia umowy do jej treści kwoty udzielanego kredytu, która następnie została dopisana przez bank. W okolicznościach niniejszej sprawy strony uzgodniły kwotę kredytu i wpisały ją do umowy. Nie doszło natomiast do uzgodnienia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Brak określenia tego

świadczenia wynikał z pozostawienia bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Jak wprost wynika z umowy świadczenie kredytobiorcy miało zostać określone co do wysokości przez bank po jej zawarciu, a następnie przekazane do wiadomości kredytobiorcy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym zasadą swobody umów, powodowie w chwili podpisania umowy powinni wiedzieć jaka jest kwota ich kredytu. Tymczasem w dniu uruchomienia kredytu początkowa kwota kredytu wyrażona w złotych polskich jest przeliczana na CHF. Poprzez jednostronne określenie kursu CHF przez bank, powodowie dowiedzieli się o wysokości kredytu w CHF przy jego wypłacie, po zastosowaniu dowolnie ustalonego przez pozwanego kursu CHF.

Zobowiązanie powodów ustalane było przez bank w walucie CHF, która w okresie spłaty kredytu była podstawą określania wysokości kapitału pozostałego do spłaty oraz odsetek. Oznacza to, że nie tylko wysokość kapitału kredytu była jednostronnie ustalona przez pozwanego, lecz w każdym okresie trwania kredytu (...) S.A. naliczał dodatkowo odsetki od kapitału powstałego w wyniku zastosowania dowolnie ustalonego kursu CHF.

W tym miejscu wskazać należy na sprzeczność przedmiotowej umowy z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu z dnia zawarcia umowy, który jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, a więc jego naruszenie powinno również skutkować stwierdzeniem nieważności umowy.

Umowa kredytu jest umową dwustronnie zobowiązującą – z jednej strony bank zobowiązuje się do udzielenia kredytu, a następnie uprawniony jest do uzyskania spłaty tej kwoty, która była oddana do dyspozycji kredytobiorcy, a kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty środków, a następnie obciążony jest obowiązkiem ich zwrotu. Przedmiotem kredytu, zgodnie z przytoczonym wyżej przepisem musi być określona kwota pieniężna. Co za tym idzie, kredytobiorca obowiązany jest do zwrotu ściśle określonej kwoty środków pieniężnych, którą oznacza kwota kapitału udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę. Umowa kredytu ma również charakter odpłatny z uwagi na obciążenie kredytobiorcy obowiązkiem zapłacenia kredytodawcy odsetek i prowizji, które stanowią wynagrodzenie za korzystanie ze środków pieniężnych udostępnionych przez bank i konsensualny, gdyż wymaga uzgodnienia jej treści przez strony.

W świetle wyżej wskazanej normy bank mógł zatem czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. Natomiast bank w umowie zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, który bank uzyskiwał poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie banku kurs waluty.

W umowie określona została wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w PLN. Nie zostały tam jednak określone świadczenia powodów, tj. wysokość salda kredytu, sposób jego wyliczenia oraz zasady, w oparciu o które miały być określone zobowiązania w postaci spłaty rat. W konsekwencji powodowie według stanu na dzień zawarcia umowy w żaden sposób nie byli w stanie określić wysokości swojego zadłużenia (salda kredytu) i to nawet przy założeniu, że zarówno oprocentowanie, jak i kurs średni NBP waluty CHF były niezmiennie przez cały okres trwania umowy.

Wysokość zobowiązania powodów według postanowień umowy mógł bowiem dowolnie kształtować pozwany bank i wyłącznie od jego woli zależała wysokość tych świadczeń.

W przypadku określenia wysokości świadczenia w wyniku waloryzacji należy przyjąć, że miernik wartości służący tejże waloryzacji (indeksacji), powinien być określany w sposób precyzyjny. To znaczy taki, aby możliwe było jego obiektywne oznaczenie. W przeciwnym razie nie zostanie spełniony wymóg oznaczoności świadczenia. Pozostawienie jednej ze stron możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkowałoby w istocie brakiem określenia wysokości świadczenia, a zatem – jak zasadnie wskazała strona powodowa – brakiem uzgodnienia tego elementu umowy.

Zatem, strony nie określiły w umowie wzajemnych głównych świadczeń stron, a taka sytuacja jest sprzeczna z naturą stosunku umowy, której istotą jest uzgodnienie jej postanowień przez strony (art. 353¹ k.c.). Konstrukcja przyjęta przez bank we wzorcu umownym jedynie stwarzała pozory uzgodnienia z powodami istotnych warunków umowy. Podkreślić przy tym należy, że nawet bank przy zawarciu umowy nie znał jej dokładnych warunków, a tym samym nie znał jej treści. Bank nie posiadał bowiem żadnego sprecyzowanego mechanizmu ustalania marży doliczanej do kursu bazowego. W umowie nie zostały ponadto określone zasady spłaty kredytu. Umowa nie precyzowała bowiem w jaki sposób bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powodów spłat w walucie PLN. Kursy te w świetle umowy mogły być ustalane przez pozwanego w sposób dowolny. Przyjmując zatem, że klauzula waloryzacyjna określała główne świadczenia stron przedmiotowa umowa nie została nigdy skutecznie zawarta.

Zdaniem Sądu, sprzeczność treści takiej umowy wynika z art. 353¹ k.c. i art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, a w konsekwencji w świetle art. 58 § 1 k.c. umowa jest nieważna. Warunkiem powstania ważnego zobowiązania, którego treścią jest obowiązek spełnienia świadczenia przez dłużnika na rzecz wierzyciela, jest dokładne określenie treści tego świadczenia albo przesłanek pozwalających na jego dokładne określenie.

Powodowie podnosili, iż te same postanowienia umowy kredytu (opisane powyżej) mogą być zakwalifikowane jako niedozwolone. Prowadzi to jednak do tego samego wniosku- umowa jest nieważna jako, że nie można jej wykonać.

W ocenie Sądu przedmiotowa umowa jest nieważna z przyczyn przytoczonych powyżej. Nieważność umowy wynikająca z art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego w związku z art. 353¹ k.c., wyprzedza przepisy o abuzywności poszczególnych postanowień umowy.

W takiej sytuacji jak niniejsza gdy powodowie mają możliwość powołania się zarówno na nieważność umowy oraz abuzywność postanowień prowadzących do ustalenia nieważności umowy, to oni decydują czy korzystają jedynie z ochrony wynikającej z przepisów art. 385¹ k.c. i nast. Zatem jedynie dla porządku należy przytoczyć, iż sporne postanowienia umowy były abuzywne.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Powodowie wywodzili, że niedozwolone są klauzule wprowadzające nieokreślony bliżej mechanizm przeliczania waluty PLN na CHF według kursu ustalonego samodzielnie przez pozwanego bank w tabeli kursów i wskazywali, że takie postanowienia umowy skutkują nieważnością umowy. Jak zostało już wyżej wskazane w kwestionowanych przez powodów postanowieniach pozwany przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości salda kredytu, jak również wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego, poprzez dowolne niczym nieograniczone wyznaczanie w tabelach kursów kupna lub sprzedaży franka szwajcarskiego. Dotyczyło to tak uruchomienia kredytu, jak i jego spłaty. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle umowy nie doznawało żadnych formalnych ograniczeń. Bank przyznał sobie prawo do jednostronnego określania zobowiązań umownych, a to wysokości salda kredytu oraz rat kredytowych, a tym samym i wysokości świadczeń powodów. Pozwany zapewnił sobie możliwość uzyskania znaczących korzyści finansowych stanowiących dla powodów dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie było możliwe. Czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany franka szwajcarskiego, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, skoro kurs kupna lub sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej banku zawiera marżę kupna lub marżę sprzedaży, która to wartość jest zależna wyłącznie od woli banku. Niewątpliwie zatem regulacja ta stanowi o naruszeniu przez bank dobrych obyczajów, które nakazują, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia.

W przedmiotowej umowie wysokość świadczenia określona została w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych polskich na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez bank (uzyskując równowartość kredytu w walucie obcej), a następnie, bezpośrednio przy określaniu każdej kolejnej raty, przeliczano wskazywaną przez bank kwotę franków szwajcarskich na złotówki znów po kursach ustalanych przez bank na podstawie jego tabel, przy czym pierwsza z tych operacji odbyła się w oparciu o kurs kupna, a pozostałe dotyczące spłat rat po kursie sprzedaży. Co istotne, kurs kupna był niższy od kursu sprzedaży, a co za tym idzie, bank dokonując dwukrotnego przeliczenia kwoty zobowiązania (najpierw w momencie jego wypłaty po niższym kursie, a następnie w momencie jego spłaty po kursie wyższym) uzyskuje nadwyżkę (tzw. spread), a więc dodatkowe wynagrodzenie banku, wysokości którego w momencie zawierania umowy kredytu, konsument nie jest w żaden sposób oszacować.

W doktrynie prawa cywilnego wskazuje się, że pojęcie „dobrych obyczajów” na gruncie art. 385¹ § 1 k.c. powinno zostać odniesione do „szeroko rozumianego szacunku drugiego człowieka, wskutek czego sprzeczne z nimi są działania wykorzystujące m.in. niewiedzę, brak doświadczenia drugiej strony, naruszenie zasady równorzędności stron” (K. Zgobelny [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Wydanie 2; red. E. Gniewek; Warszawa 2006, s. 593, nb 9). Powyższe stanowisko jest tożsame z zapatrywaniami wyrażonymi w orzecznictwie, w tym m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005 r. (I CK 832/2004), zgodnie z którym działanie wbrew dobrym obyczajom (w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego) oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron stosunku. Do dobrych obyczajów zalicza się przede wszystkim wymaganie od przedsiębiorcy wysokiego poziomu świadczonych usług oraz stosowania we wzorcach umownych takich zapisów, aby dla zwykłego konsumenta były one jasne, czytelne i proste, a ponadto by postanowienia umowy w zakresie łączącego konsumenta z przedsiębiorcą stosunku prawnego należycie zabezpieczyły interesy konsumenta i odwzorowywały przysługujące mu uprawnienia wynikające z przepisów prawa. W orzecznictwie przyjmuje się, że jako sprzeczne z dobrymi obyczajami kwalifikowane są w szczególności wszelkie postanowienia, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego.

Powodowie nie posiadali możliwości kontroli sposobu wykonywania przez bank przedmiotowej umowy w kwestionowanym w toku niniejszego postępowania zakresie, a w szczególności w zakresie wysokości salda kredytu i wysokości rat kredytowych. Małżonkowie zawierając umowę, nie mogli również określić potencjalnego ryzyka z tym związanego, także nie mógł oszacować całkowitych kosztów związanych z kredytem. Co istotne, bank nie ponosił żadnego ryzyka, gdyż w każdej sytuacji ewentualne ryzyko kursowe mógł zniwelować poprzez dowolne ustalenie kursu w tabeli bankowej. Podkreślić przy tym należy, że powodowie na dzień zawarcia umowy nie znali wysokości swoich świadczeń na rzecz banku. Strony nie określiły w jaki sposób zostaną wyliczone te świadczenia - w świetle umowy decydował o tym wyłącznie pozwany. Wysokość świadczeń kredytobiorców zależała zatem wyłącznie od woli banku.

Powyższe skutkuje naruszeniem zasady ekwiwalentności wzajemnych świadczeń powodów oraz banku. Pozwany w całości bowiem przeniósł na nich ryzyko kursowe, zabezpieczając w ten sposób wyłącznie swoje interesy, bez przyznania w zamian jakichkolwiek korzyści na rzecz powodów oraz możliwości kontrolowania przez nich działań podejmowanych przez bank w przedmiotowym zakresie.

Jednocześnie wskazać należy, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 27 grudnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmC 1531/09), za klauzulę niedozwoloną zostało uznane stosowane przez bank postanowienie „Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. Powyższe stanowisko zostało w pełni potwierdzone przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 21 października 2011 r. (sygn. akt VI ACa 420/11).

Ocena klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie jako abuzywnie i jednocześnie brak możliwości zastąpienia jej innymi klauzulami, skutkuje brakiem zgodnych oświadczeń woli stron w chwili zawarcia umowy w tym zakresie, a

zatem skutek prawny jest taki sam jak przy stwierdzeniu nieważności na podstawie art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w związku z 353¹ k.c. i art. 58 § 1 k.c.

Biorąc pod uwagę nieważność umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c., stronie powodowej przysługuje roszczenie o zwrot wszystkich świadczeń uiszczanych przez nich na rzecz banku w związku z umową.

Z umowy nie wynikało, aby kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczania całej kwoty kredytu na CHF, a następnie w dniu spłaty każdej kolejnej raty musiał przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowa, w tym regulamin, nie przewidywała żadnych kryteriów, wedle których miałby być ustalony kurs z tabeli. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia był szczegółowy opis zawarty w odpowiedzi na pozew, w jaki sposób pozwany, jego zdaniem, dokonywał określania kursów wpisywanych następnie do tabeli obowiązującej w banku. Żadne ograniczenia swobody kształtowania kursu nie wynikały bowiem z umowy, zatem stosowanie jakiejkolwiek praktyki w określaniu kursu waluty było swobodną decyzją pozwanego jako kredytodawcy i w każdej chwili mogło być dowolnie zmienione.

Pozwany podniósł, że nie mógł ustalać dowolnych kursów walut w tabelach kursów obowiązujących w banku, gdyż działa na konkurencyjnym rynku i musi liczyć się z realnymi kursami tychże walut, jakie na tym rynku się kształtują. W odniesieniu do tego stanowiska warto zauważyć, że ani umowa stron, ani przepisy prawa, nie ograniczały pozwanego w możliwości prowadzenia różnych tabel kursów wymiany walut.

Nade wszystko wskazać należy, że ewentualna rynkowość kursów pozostaje bez związku z niniejszą sprawą. Rynkowość odnosi się bowiem do sposobu wykonywania umowy a nie ukształtowania praw i obowiązków kredytobiorców.

Pozwany bank mógł zatem dwukrotnie, w aspekcie kształtowania kursu, wpływać w sposób dowolny na wysokość świadczenia kredytobiorcy. Pierwszy raz po wypłacie kredytu przeliczając kwotę udzielonego kredytu na CHF po kursie ustalonym przez siebie.

Również świadomość stron nie ma znaczenia dla oceny ważności umowy w kontekście jej zgodności/niezgodności z prawem, gdyż niezależnie od jej istnienia nieważna umowa nie staje się ważna. Nie ma zatem znaczenia czy powodowie i pozwany rozumieli mechanizm indeksacji i zmiany wartości kapitału oraz rat na skutek zmiany kursu waluty.

Brak możliwości określenia ściśle wysokości części kapitałowej każdej raty przesądzał o niemożności precyzyjnego określenia części odsetkowej. Odsetki bowiem powinny być naliczane od aktualnego salda zadłużenia, co wymaga wiedzy na temat wysokości salda zadłużenia po spłacie każdej kolejnej raty. Nie można w sposób rzetelny policzyć wysokości odsetek nie wiedząc, w jakich częściach w każdej racie ma dojść do spłaty kapitału.

Zwrócić uwagę należy na fakt, iż sama umowa wskazuje na to, że w istocie ustalenie wysokości rat zostało pozostawione kredytodawcy, o czym świadczy zapis § 10 ust. 2 umowy, w myśl którego, po uruchomieniu kredytu bank wysłała kredytobiorcy harmonogram spłat kredytu w CHF. Bez uznaniowego ustalenia wysokości części kapitałowej pierwszej raty trudno bowiem w świetle umowy wskazać, w jaki sposób wyliczyć część kapitałową i odsetkową każdej raty.

Polski porządek prawny dopuszcza możliwość zawierania umów o kredyt w walucie polskiej indeksowany do waluty obcej. Stanowi o tym wprost art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 69 ust. 3 ustawy Prawo bankowe. O tym, że umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353 k.c. w zw. z art. 69 Prawa bankowego) wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku z 22 stycznia 2016 r. (sygn. akt I CSK 1049/14, Legalis 1450586). Jednak okoliczność, że polski system prawny dopuszcza zawieranie umów o kredyt denominowany lub indeksowany nie wyczerpuje, zdaniem Sądu, problematyki zgodności z prawem każdej umowy o kredyt indeksowany.

Klauzule waloryzacyjne opisujące mechanizm indeksacji stosowane w umowach kredytowych powinny być przedmiotem badania pod kątem ich zgodności z art. 358¹ § 2 k.c. oraz pod kątem tego, czy mogą być uznane za rażąco naruszające interesy konsumentów i sprzeczne z dobrymi obyczajami (na podstawie 385¹ § 1 k.c.).

Podsumowując, w niniejszej sprawie należało uznać, że umowa zawarta przez powodów z pozwanym bankiem w dniu 17 października 2007 r. była nieważna – zgodnie z art. 58 § 1 k.c., w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c. z uwagi jej istotną wadę prawną. W umowie brak było określenia wysokości świadczenia poprzez nieokreślenie kwot rat, w których miał być spłacany kredyt oraz nieokreślenie obiektywnego i jednolitego sposobu ich ustalenia. Wobec nieokreślenia kwoty kredytu, nie było możliwe określenie wysokości zobowiązania małżonków.

Nieważność umowy o kredyt zawartej przez strony skutkowałą uznaniem za zasadne część żądań powodów w zakresie zasądzenia dochodzonych kwot. Jak stanowi art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Tak właśnie stało się w okolicznościach niniejszej sprawy. Wobec nieważności umowy aktualizuje się obowiązek zwrotu świadczeń na podstawie art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c.

Powyższe nie oznacza jednak, że świadczenia powodów były w całości nienależne. W ocenie Sądu pozwany nie ma obowiązku zwrotu świadczenia w całości wobec treści art. 411 pkt 2 k.c., który przewiduje, iż nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego.

W ocenie Sądu, na gruncie niniejszej sprawy, art. 411 pkt 2 k.c. należy interpretować w ten sposób, że w świetle zasad współżycia społecznego trafne jest także świadczenie uzasadnione względami słuszności. Należy pamiętać, że zasady współżycia społecznego wyrażają ideę słuszności w prawie oraz odwołują się do powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Odmowa uwzględnienia żądania zwrotu nienależnego świadczenia musi więc być wsparta odpowiednią aprobatą moralną.

Nie można nie wspomnieć, iż powodowie otrzymali świadczenie ze strony pozwanego banku, które pozwoliło im osiągnąć zamierzony cel mieszkaniowy. Kwota kredytu otrzymana przez powodów wynosiła 800.000 zł. Świadczenie to było wzajemne, powodowie nie negowali konieczności jego zwrotu. Zdaniem Sądu trudno byłoby uznać za zrozumiałą i społecznie akceptowaną zwrot powodom całości wpłaconych przez nich należności, w sytuacji gdy powodowie nie spłacili kwoty otrzymanego kredytu. W ocenie Sądu w ten sposób powodowie uzyskaliby darmowe finansowanie, sprzeczne z celem umowy, zasadami słuszności i uczciwości. Zdaniem Sądu nie jest słusznym zobowiązanie do zwrotu przez pozwanego części tychże rat, które zostały przez niego już zaliczone na pokrycie przekazanego powodom kapitału.

Sąd pomniejszył zatem zwrot nienależnego świadczenia o kwoty zaliczone na poczet wypłaconego powodom i zwróconego kapitału.

Wobec powyższego niezasadne było zasądzenie na rzecz powodów kwot wpłaconych przez nich pozwanemu na poczet rat kapitałowych związanych z kredytem. Powodowie za dochodzony okres wpłacili pozwanemu łącznie tytułem rat kapitałowych za dochodzony okres kwotę 258.796,79 zł i 38.598,20 CHF, podczas gdy pozwany oddał do ich dyspozycji kwotę 800.000 zł. Kwota sumaryczna wpłat dokonanych przez powodów na rzecz pozwanego z tytułu spłaty rat kredytowych w okresie od listopada 2007 r. do maja 2017 r. została wyliczona przez biegłego sądowego. W swojej opinii wskazał on, że powodowie spłacili kwotę 364.637,26 zł, w tym kwotę 105.840,47 zł rozliczoną na odsetki oraz kwotę 42.039,26 CHF, w tym kwotę 3.441,06 CHF rozliczoną na odsetki tj. kwotę 161.311,33 zł, a zatem łącznie powodowie wpłacili kwotę 525.948,59 zł. kwoty wpłacone tytułem rat kapitałowych nie podlegały zatem zwrotowi, a powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu.

Niezasadne zatem było zasądzenie na rzecz powodów kwot wpłaconych przez nich pozwanemu na poczet rat związanych z kredytem. Zwrotowi natomiast podlegała kwota rozliczona na odsetki, bowiem nie stanowiło to części spłaty kredytu – świadczenia otrzymanego od pozwanego w związku z nieważną umową. Sąd zasądził wyliczoną

przez biegłego kwotę 105.840,47 zł (k.463) spłaconą tytułem odsetek od rat kapitałowych, jako nienależną, wobec nieważności umowy kredytu z dnia 17 października 2007 r. oraz kwotę 1249,71 zł tytułem odsetek od kwoty 3441,06 CHF, przeliczając poszczególne raty odsetek z tabeli opracowanej przez biegłego mnożąc według ujętego w tabeli średniego kursu NBP (k.465).

W kwestii roszczenia o zwrot kwot:

- 1.600 zł z tytułu prowizji od ubezpieczenia w dniu 27 października 2007 r.;
- 8.000 zł z tytułu składki ubezpieczeniowej na życie w dniu 27 października 2007 r.;
- 20.156,14 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych na życie do dnia 29 maja 2017 r.;
- 7.386,98 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych nieruchomości do dnia 29 maja 2017 r.;

to kwoty te w całości podlegały uwzględnieniu. Jak wyżej wskazywano powodowi, wobec nieważności umowy kredytu, powodowi należy zwrot wszystkich świadczeń dokonanych na jej podstawie. Wysokość uiszczonych prowizji i składki ubezpieczeniowej zapłaconych w dniu 27 października 2007 r. wynikały zaś z przedłożonego do akt sprawy zaświadczenia pozwanego banku na dzień 27 lutego 2017 r. (k. 44-47). W zakresie składek z tytułu ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia nieruchomości wskazać natomiast należy, że z przedłożonego do akt sprawy zaświadczenia pozwanego banku na dzień 27 lutego 2017 r. (k. 44-47) wynikało, że wynoszą one odpowiednio 19.329,63 zł i 7.092,02 zł. powodowie natomiast dochodzili zwrotu kwoty pobranej wg stanu na dzień 29 maja 2017 r. Wobec faktu, że pozwany bank co prawda kwestionował wysokość żądania powodów, lecz nie odniósł się szczegółowo do wysokości tych składek, w szczególności nie wykazał, aby na dzień 29 maja 2017 r. ich wysokość była odmienna od wskazywanej przez powodów w toku procesu, Sąd uwzględnił żądanie w tym zakresie w dochodzonej wysokości.

Podsumowując wysokość żądania powodów została wykazana w toku procesu i należnym było zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwot:

- 1.600 zł z tytułu prowizji od ubezpieczenia w dniu 27 października 2007 r.;
- 8.000 zł z tytułu składki ubezpieczeniowej na życie w dniu 27 października 2007 r.;
- 20.156,14 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych na życie do dnia 29 maja 2017 r.;
- 7.386,98 zł z tytułu składek ubezpieczeniowych nieruchomości do dnia 29 maja 2017 r. oraz
- 105.840,47 zł tytułem odsetek i kwota 1249,71 zł tytułem odsetek;

tj. łącznie kwoty 144.233,30 zł jako nienależnie zapłaconych przez powodów na podstawie nieważnej umowy kredytu hipotecznego dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF nr (...) z 17 października 2007 r.

Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Na mocy art. 455 k.c., jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. W niniejszej sprawie powodowie wystąpili z żądaniem zapłaty kwot dochodzonych pozwem w piśmie z dnia 14 kwietnia 2017 r. Zgodnie z treścią wezwania, żądali spełnienia świadczenia w ciągu 7 dni od odebrania wezwania, nie później niż do dnia 25 kwietnia 2017 r. Pozwany odebrał wezwanie w dniu 19 kwietnia 2017 r. zatem od 26 kwietnia 2017 r. pozostawał w opóźnieniu. Powodowie w przedmiotowej sprawie wnosili o zasądzenie roszczenia odsetkowego od dnia wniesienia powództwa w przedmiotowej sprawie. Zgodnie z art. 321 § 1 k.p.c. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. Z tych przyczyn żądanie powodów o zapłatę odsetek ustawowych za opóźnienie, stosownie do regulacji z art. 481 k.c., było usprawiedliwione od 20 czerwca 2017 r. tj. od dnia wniesienia powództwa.

Wobec powyższego Sąd orzekł jak w pkt I sentencji orzeczenia, oddalając powództwo w pozostałym zakresie w pkt III sentencji orzeczenia.

Dalej wyrazem zasady dyspozycyjności w procesie cywilnym jest prawo powoda do cofnięcia pozwu i zrzeczenia się roszczenia. Na mocy art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia – aż do wydania wyroku. Pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa (art. 203 § 2 k.p.c.). W niniejszej sprawie doszło do cofnięcia powództwa wraz ze zrzeczeniem się roszczenia zatem zgoda pozwanego nie była wymagana.

W postępowaniu cywilnym w oparciu o art. 203 § 4 k.p.c. Sąd obowiązany jest dokonać jedynie oceny tego, czy okoliczności sprawy wskazują na to, iż wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współzycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa. Powodowie w sprawie dokonali częściowego cofnięcia pozwu wraz ze zrzeczeniem się roszczenia (o kwotę 1,99 zł). Jak wynika z pisma strony powodowej cofnięcie nastąpiło na skutek omyłki. W realiach niniejszej sprawy Sąd nie stwierdził zatem zaistnienia przeszkód dla skutecznego cofnięcia pozwu. Wobec powyższego powództwo w cofniętym zakresie podlegało umorzeniu na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., o czym Sąd orzekł w pkt II sentencji orzeczenia.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. dokonując stosunkowego ich rozdzielenia. Sąd ustalił, że pozwany powinien ponieść koszty procesu w 27,35%, a pozostałe koszty powinni ponieść powodowie łącznie. Sąd miał na uwadze, iż wartość przedmiotu sporu to kwota 527.282 zł, na rzecz powodów zasądzono kwotę 144.233,30 zł. Szczegółowe wyliczenie tych kosztów Sąd pozostawił referendarzowi sądowemu, stosownie do treści art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c.

Mając na względzie powyższe rozważania, Sąd orzekł jak w wyroku.

Sędzia Magdalena Antosiewicz